

Vides pārraudzības valsts birojs

Rūpniecības iela 23, Rīga, LV-1045, tālr. 67321173, fakss 67321049, e-pasts pasts@vpvb.gov.lv, www.vpvb.gov.lv

Rīgā

10.12.2020

Atzinums Nr. 4-03/22

Par Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021.–2028. gadam Vides pārskatu

2020. gada 30. novembrī SIA “Geo Consultants” Vides pārraudzības valsts birojā (turpmāk – Birojs) ir iesniegusi plānošanas dokumenta “Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021.–2028. gadam” (turpmāk – Plāns) stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk – SIVN) papildināto vides pārskatu (turpmāk – Vides pārskats). SIVN veica un Vides pārskatu sagatavoja SIA “Geo Consultants” (turpmāk – Izstrādātāja). Atkritumu apsaimniekošanas plānu izstrādāja Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM).

Likuma “Par ietekmes uz vidi novērtējumu” (turpmāk – Novērtējuma likums) 23. pieci *prim* panta sestā daļa noteic, ka Birojs sniedz atzinumu par vides pārskatu, ņemot vērā vides pārskata atbilstību normatīvo aktu prasībām un izraudzītā risinājuma pamatojumu, kā arī nosaka termiņus, kādos izstrādātājs pēc plānošanas dokumenta apstiprināšanas iesniedz kompetentajai institūcijai ziņojumu par plānošanas dokumenta īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, arī vides pārskatā neparedzētu ietekmi. Turpat noteikts, ka gadījumā, ja izraudzītais risinājums nav pietiekami pamatots, Birojs atzinumā norāda iebildumus, kas ņemami vērā, lemjot par plānošanas dokumenta apstiprināšanu.

Šis Biroja atzinums par Vides pārskata projektu sagatavots atbilstoši Novērtējuma likuma 23. pieci *prim* panta sestās daļas prasībām, vērtējot izraudzītā risinājuma pamatojumu un tā ietekmes uz cilvēku veselību un vidi būtiskumu, un tajā ietverti iebildumi, kas ņemami vērā, lemjot par plānošanas dokumenta apstiprināšanu.

I. Vides pārskatā ietvertā informācija un izraudzītā risinājuma pamatojums:

Plānošanas dokumenta Vides pārskats atbilstoši Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumu Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” IV nodaļas “Vides pārskatā iekļaujamā informācija” (turpmāk – Noteikumi Nr.157) 8. punktā noteiktajam ietver šādu informāciju:

1. Plānošanas dokumenta galvenie mērķi, risinājumi un iespējamās alternatīvas

- 1.1. Plānošanas dokuments atbilst tiem plānošanas dokumentiem, kuriem nepieciešams veikt SIVN procedūru atbilstoši Noteikumu Nr. 157 II daļā noteiktajam, ņemot vērā plānošanas dokumentu raksturu un ietekmi.
- 1.2. Plāns ir nacionāla līmeņa vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kas pēctecīgi turpina Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānā 2013.–2020. gadam noteiktos rīcībpolitikas virzienus, kā arī nosaka jaunus virzienus un pasākumus, kuri nepieciešami,

lai sasniegtu starptautiskajos un nacionālajos politikas plānošanas dokumentos un normatīvajos aktos noteiktās saistības un mērķus. Plāns sniedz ieguldījumu attīstības virzienos, ko nosaka *Eiropas Zaļais kurss*¹ un *Jaunais aprites ekonomikas rīcības plāns "Par tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu"*², kā arī Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam prioritāšu *Kvalitatīva dzīvesvide un teritoriju attīstība un Uzņēmumu konkurētspēja un materiālā labklājība* ietvaros noteiktos rīcību virzienos. Plānā ietvertie pasākumi veido sinerģiju ar pasākumiem, kas ietverti Ministru kabineta 2020. gada 4. septembrī apstiprinātajā *"Rīcības plānā pārejai uz aprites ekonomiku 2020. – 2027. gadam"*. Plāns tiek izstrādāts saskaņā ar sekojošo direktīvu: *Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/850/ES, ar ko groza Direktīvu 1999/31/EK par atkritumu poligoniem*³, *Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/851/ES, ar ko groza Direktīvu 2008/98 par atkritumiem*⁴, *Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/852/ES, ar ko groza Direktīvu 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu*⁵ un *Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 5. jūnija direktīvu 2019/904/ES par konkrētu plastmasas izstrādājumu ietekmes uz vidi samazināšanu*⁶ ietvertajiem mērķiem. Plānā izvirzītie stratēģiskie jeb virsmērķi ir:

- 1.2.1. **Novērst atkritumu rašanos** un nodrošināt kopējā radīto atkritumu daudzuma ievērojamu samazināšanu, izmantojot maksimāli visas labākās pieejamās atkritumu rašanās novēršanas iespējas un labākos pieejamos tehniskos paņēmienus, palielinot resursu izmantošanas efektivitāti un veicinot ilgtspējīgākas patērētāju uzvedības modeļa attīstību;
 - 1.2.2. **Nodrošināt atkritumu kā resursu racionālu izmantošanu**, balstoties uz aprites ekonomikas pamatprincipiem un veicinot, ka resursi pēc iespējas tiek atgriezti atpakaļ ekonomiskajā apritē tautsaimniecībai noderīgā veidā;
 - 1.2.3. **Nodrošināt, ka radītie atkritumi nav bīstami** vai arī tie rada nelielu risku videi un cilvēku veselībai, veicinot attiecīgu produktu politiku, bīstamo un videi kaitīgu vielu ierobežojumus un pilnveidojot patērētāju informētību;
 - 1.2.4. **Nodrošināt apglabājamo atkritumu daudzuma samazināšanu** un atkritumu apglabāšanu cilvēku veselībai un videi drošā veidā.
- 1.3. Plānā noteikti **kvalitatīvie un kvantitatīvie mērķi ar sasniedzamiem rezultātiem rādītājiem**, kas saistīti ar ES direktīvu mērķiem un nodrošina virzību uz Plāna stratēģiskajiem jeb virsmērķiem:
- 1.3.1. līdz 2023. gada 1. janvārim izveidota dalītas savākšanas sistēma tekstilmateriāliem;

¹ Eiropas Komisijas 2016. gada 11. decembra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai *"Eiropas zaļais kurss"*.

² Eiropas Komisijas 2020. gada 11. marta paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. *"Jauns aprites ekonomikas rīcības plāns. Par tīrāku un konkurētspējīgāku Eiropu."*

³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/850/ES, ar ko groza Direktīvu 1999/31/EK par atkritumu poligoniem.

Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587504464953&uri=CELEX:32018L0850>

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/851/ES, ar ko groza Direktīvu 2008/98 par atkritumiem.

Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587504434869&uri=CELEX:32018L0851>

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija Direktīva 2018/852/ES, ar ko groza Direktīvu 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu.

Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587504379774&uri=CELEX:32018L0852>

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 5. jūnija direktīva 2019/904/ES par konkrētu plastmasas izstrādājumu ietekmes uz vidi samazināšanu.

Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587506279774&uri=CELEX:32019L0904>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1587504553114&uri=CELEX%3A32019L0904>

- 1.3.2. līdz 2025. gadam atkārtotai izmantošanai sagatavoto un pārstrādāto sadzīves atkritumu apjomu palielināts vismaz līdz 55 % pēc masas;
 - 1.3.3. nodrošināta virzība uz mērķi, ka līdz 2030. gadam atkārtotai izmantošanai sagatavoto un pārstrādāto sadzīves atkritumu apjoms tiek palielināts vismaz līdz 60 % pēc masas;
 - 1.3.4. līdz 2025. gada 1. janvārim izveidota dalītas savākšanas sistēma sadzīves bīstamajiem atkritumiem;
 - 1.3.5. līdz 2023. gada 31. decembrim nodrošināts, ka bioloģiskie atkritumi ir vai nu pārstrādāti rašanās vietā, vai dalīti savākti un nodoti pārstrādei;
 - 1.3.6. vismaz 70 % pēc svara nebīstamo būvgružu un ēku nojaukšanas atkritumi sagatavoti atkārtotai izmantošanai, pārstrādei un citai materiāla reģenerācijai, tostarp aizbēršanai;
 - 1.3.7. nodrošināta virzība uz mērķi līdz 2035. gadam nodrošināt, ka poligonos apglabāto sadzīves atkritumu īpatsvars ir samazinājies līdz 10 % no kopējā radīto sadzīves atkritumu daudzuma (pēc svara);
 - 1.3.8. līdz 2025. gada 31. decembrim tiek pārstrādāti 60% no izlietotā iepakojuma gadā un tiek sasniegti normatīvajos aktos noteiktie minimālie pārstrādes mērķi konkrētām atkritumu plūsmām;
 - 1.3.9. nodrošināta virzība uz mērķi, ka līdz 2030. gada 31. decembrim tiek pārstrādāti 70% no izlietotā iepakojuma gadā un tiek sasniegti normatīvajos aktos noteiktie minimālie pārstrādes mērķi;
 - 1.3.10. nolietoto transportlīdzekļu (turpmāk – NTL) savākšanas apmērs ir ne mazāk kā 50 % no attiecīgajā gadā realizēto transportlīdzekļu skaita;
 - 1.3.11. visu savāktu NTL sastāvdaļu un materiālu atkārtota izmantošana un pārstrāde notiek vismaz 85 % apmērā no NTL vidējās pašmasas;
 - 1.3.12. savāktu NTL sastāvdaļu un materiālu atkārtota izmantošana un reģenerācija notiek vismaz 95 % apmērā no nolietotu transportlīdzekļu vidējās pašmasas;
 - 1.3.13. līdz 2021. gada 13. augustam ir palielināts elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu (turpmāk – EEIA) savākšanas apjoms līdz 40–45 % gadā, no to elektrisko un elektronisko iekārtu (turpmāk – EEI) vidējā svara, kuras ir laistas Latvijas tirgū trīs iepriekšējos gados;
 - 1.3.14. no 2021. gada 14. augusta ir palielināts EEIA atkritumu savākšanas apjoms līdz 65 % no to EEIA vidējā svara, kuras ir laistas Latvijas tirgū trīs iepriekšējos gados;
 - 1.3.15. EEIA reģenerācija un pārstrāde notiek atbilstoši normatīvo aktu prasībām;
 - 1.3.16. tiek savākti 45 % no iepriekšējos trīs gados tirgū laistā pārnēsājamo bateriju un akumulatoru vidējā svara;
 - 1.3.17. līdz 2025. gadam nodrošināta dalīta izlietotā vienreiz lietojamā plastmasas dzērienu iepakojuma savākšana 77 % no attiecīgajā gadā tirgū laisto dzērienu attiecīgā iepakojuma apjoma pēc masas;
 - 1.3.18. līdz 2029. gadam nodrošināta dalīta izlietotā vienreiz lietojamā plastmasas dzērienu iepakojuma savākšana 90 % no attiecīgajā gadā tirgū laisto dzērienu attiecīgā iepakojuma apjoma pēc masas.
- 1.4. Izvirzīto mērķu un rezultatīvo rādītāju sasniegšanai Plānā noteikti šādi **rīcības virzieni** un **pasākumi**:

- 1.4.1. Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas normatīvās bāzes un institucionālās sistēmas pilnveidošana: 1) Nepieciešamās normatīvās bāzes izstrāde atkritumu pārvēršanai par resursiem un otrreizējai izmantošanai; 2) Nepieciešamās normatīvās bāzes izstrāde atkritumu pārstrādes veicināšanai; 3) Atkritumu uzskaites un ziņošanas procesu pilnveidošana un digitālo risinājumu ieviešana labākai atkritumu apsaimniekošanas jomas un materiālu plūsmas pārvaldībai; 4) Pilnveidot atkritumu apsaimniekošanas reģionu darbību un lomu mērķu sasniegšanā; 5) Pilnveidot ekonomisko instrumentu izmantošanu atkritumu jomā; 6) Pilnveidot finanšu nodrošinājuma piemērošanu atkritumu jomā; 7) Paplašināt un pilnveidot ražotāja paplašinātās atbildības sistēmas (RAS) darbību un 8) Aizliegumu un ierobežojumu noteikšana atsevišķu materiālu aprītē.
- 1.4.2. Rīcību virzieni un pasākumi atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas hierarhijai: 1) Atkritumu rašanās novēršana; 2) Atkritumu dalītā vākšana; 3) Atkritumu sagatavošana atkārtotai izmantošanai un pārstrādei; 4) Atkritumu pārstrādes veicināšana; 5) Atkritumu reģenerācija un 6) Poligonu infrastruktūras attīstības pasākumi.
- 1.4.3. Sabiedrības informētības par atkritumu apsaimniekošanas jautājumiem, vides izglītības un līdzdalības veicināšana.
- 1.4.4. Atbalsta pasākumi inovācijām, pētījumiem un pilotprojektiem ar lietišķo/rūpniecisko ievirzi.
- 1.5. Plānā ir sniegts novērtējums par atkritumu plūsmu attīstības tendencēm laika posmā līdz 2035. gadam un tiek izskatīti 3 scenāriji:
 - 1.5.1. Bāzes scenārijs – Radītā sadzīves atkritumu daudzuma prognoze līdz 2035.gadam veidota, ņemot vērā iedzīvotāju skaita un iekšzemes kopprodukta (IKP) izmaiņu prognozi līdz 2035.gadam. Sadzīves atkritumu radītā un apsaimniekotā (savāktā, pārstrādātā, reģenerētā un apglabātā) daudzuma prognoze balstīta uz pieņēmumu, ka esošā sadzīves atkritumu (turpmāk – SA) apsaimniekošanas sistēma turpinās attīstīties kā līdz šim bez būtiskām politikas instrumentu piemērošanas izmaiņām.
 - 1.5.2. Scenārijs ar pasākumiem atkritumu rašanās novēršanai balstīts uz pieņēmumu, ka papildus bāzes scenārijam tiek veikti jauni atkritumu rašanās novēršanas pasākumi, un atkritumu apsaimniekošanas jaudas paliek bāzes līmenī, ko nodrošina ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda laikā izveidotā un izveidojamā atkritumu pārstrādes un reģenerācijas iekārtu jauda.
 - 1.5.3. Scenārijs ar aprites ekonomikas pasākumu ieviešanu balstīts uz pieņēmumu, ka atbilstoši Aprites ekonomikas rīcības plānam Latvijai 2020.–2028. gadam un ES Jaunajam aprites ekonomikas rīcības plānam, kuros paredzētās rīcības papildina scenārijā ar pasākumiem atkritumu rašanās novēršanai modelētos pasākumus. Scenārijā simulēta paplašinātās ražotāju atbildības sistēmas piemērošana atsevišķām atkritumu grupām (tekstils, mēbeles, būvmateriāli, plastmasa un pārtikas atkritumi), kā rezultātā no 2024. gada ik gadu samazinās attiecīgo atkritumu radītais apjoms par 1%.
- 1.6. Plānošanas dokumenta izstrādes gaitā tika izskatītas iespējamās alternatīvas kurināmā ražošanai no pārstrādei nederīgās atkritumu frakcijas un reģenerācijas ar enerģijas atguvi jomā. Latvijā līdz šim no atkritumiem iegūtais kurināmais (turpmāk – NAIK) tiek reģenerēts tikai Schwenk cementa rūpnīcā Brocēnos. Vides pārskatā tiek minētas šādas Plānā izskatītās iespējamās alternatīvas:
 - 1.6.1. **1. alternatīva – inerces scenārijs**, kad NAIK reģenerācija tiek veikta trīs iekārtās: Schwenk cementa rūpnīcā Brocēnos, Ventspils pilsētas NAIK reģenerācijas iekārtās

un līdzsadedzināšanas iekārtās Jelgavas pilsētā. Atbilstoši līdzšinējai pieredzei prognozējams, ka Schwenk kvalitātes prasībām atbilstošs NAIK tiks sagatavots ~ 25 tūkst. t gadā, savukārt pēc Ventpils un Jelgavas reģenerācijas iekārtu ekspluatācijas uzsākšanas plānots sagatavot un reģenerēt NAIK līdz 40 tūkst. t gadā. Šajā gadījumā NAIK reģenerācija tiek nodrošināta Latvijas rietumu daļā, bet centrālajā un austrumu daļā reģenerācijas iespējas netiek nodrošinātas un aptuveni 90 tūkst. t NAIK, jeb ~11% (uz 2025. gadu) no radītā sadzīves atkritumu apjoma ir jāapglabā atkritumu poligonos. Līdz prasības par atkritumu apglabāšanas limitu stāšanās spēkā brīdim šāda alternatīva ir īstenojama, tomēr, ņemot vērā atkritumu apsaimniekošanas ietvardirektīvā noteikto atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju, kā arī apsvērumus par atkritumos esošu energoresursu lietderīgu izmantošanu, šādas alternatīvas īstenošana netiek rekomendēta;

- 1.6.2. **2. alternatīva – eksporta iespēju novērtējums.** Novērtējot eksporta iespējas, izšķir divus NAIK veidus – augstas kvalitātes NAIK (augsta siltumspēja (>15 GJ/t), zems mitruma līmenis (<20%), specifiski noteikti frakcijas izmēri) un zemas kvalitātes NAIK (zemāka siltumspēja (<15GJ/t), augstāks mitruma līmenis un mazāk ierobežojumu uz kurināmā frakcijas izmēriem). Šiem materiālu veidiem ir atšķirīgas reģenerācijas iekārtas: pirmajā gadījumā – pamatā ir cementa ražošanas industrija, otrajā gadījumā – siltuma vai kombinētās siltuma – elektroenerģijas spēkstacijas. Vērtējot NAIK eksporta iespējas, tiek atzīmēts, ka augstas kvalitātes NAIK pamatā tiek izmantots kā augstvērtīgs energoresurss ražošanas nozarē, šādu NAIK potenciāli iespējams nodot reģenerācijai bez papildus samaksas. Attiecībā uz zemākas kvalitātes NAIK utilizācijas iespējām – tās ir plašākas, tomēr jāņem vērā, ka visos gadījumos zemas kvalitātes NAIK utilizācija būs jāapmaksā, radot papildus izmaksas. Attiecībā uz NAIK eksporta attīstību – līdzšinējā pieredze neaplicina šāda NAIK apsaimniekošanas virziena potenciālu, jo augstas kvalitātes NAIK ražošanas apjomi ir nelieli (iepriekšējos gados vidēji 25 tūkst t. gadā), turklāt šādu NAIK ir iespējams nodot reģenerācijai Latvijā. Savukārt zemākas kvalitātes NAIK eksportam, ņemot vērā utilizācijas un transporta izmaksas, līdzšinējā praksē un arī nākotnē nav ekonomiska pamatojuma. Vides pārskatā secināts, ka NAIK eksportēšanas utilizācija uz ārvalstīm nav perspektīvs apsaimniekošanas risinājums.
- 1.6.3. Tomēr Vides pārskatā norādīts, tā kā Plāna projektā nav minētas konkrētas atkritumu apsaimniekošanas tehnoloģijas un atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūru izvietojums, tad kā alternatīva tika izskatīta situācija, ja Plāna projekts netiek realizēts jeb “*nulles*” scenārijs.
- 1.7. Saistībā ar plānotajiem attīstības virzieniem un mērķiem, kā arī plānošanas dokumenta iespējamām alternatīvām Birojs sniedz savu viedokli:
 - 1.7.1. Saskaņā ar Novērtējuma likuma 1. panta 7. punktu un Noteikumu Nr. 157 8.7. punktu Vides pārskatā identificē, apraksta un izvērtē plānošanas dokumenta un iespējamo alternatīvu ietekmi uz vidi, ņemot vērā plānošanas dokumenta izstrādes mērķus un teritoriju, kura varētu tikt ietekmēta. Dažādu risinājumu novērtēšanas mērķis ir izvēlēties un pamatot piemērotāko risinājumu.
 - 1.7.2. Birojs secina, ka Plāna izstrādes gaitā vērtēti dažādi risinājumi (alternatīvas) sasniedzamo mērķu realizācijai, gan iepriekš minētie, gan arī tādi, kas Vides pārskatā nav secīgi un savstarpēji analizēti, piemēram:
 - 1.7.2.1. **Shwenk jaudu izmantošana.** Plānošanas dokumentā norādīts, ka atbilstoši Schwenk Latvija izsniegtajai atļaujai A kategorijas piesārņojošu darbību veikšanai atļautais NAIK reģenerācijas apjoms ir 250 tūkst. t gadā, tomēr, analizējot Latvijā saražotā NAIK reģenerācijas apjomu Schwenk cementa

rūpnīcā dinamiku pēdējo piecu gadu laikā, ir konstatēts, ka saimnieciski izdevīgas un tehniski pamatotas, Schwenk prasībām atbilstošas NAIK plūsmas sagatavošanas iespējas praktiski ir izsmeltas. Tādējādi NAIK reģenerācija cementa rūpnīcā var tikt izskatīta kā alternatīva daļai no saražotā NAIK reģenerācijai, bet ne kā pamata risinājums potenciāli saražotā NAIK apjoma reģenerācijai;

1.7.2.2. **Jaunu reģenerācijas iekārtu izbūve.** Vadoties no esošā NAIK reģenerācijas iekārtu izvietojuma un potenciālajiem NAIK apjomiem, tiek izskatītas iespējas reģenerācijas iekārtu izveidei Rīgas pilsētā, Vidzemes un Latgales reģionos. Noteicošais faktors ekonomiski pamatotai NAIK reģenerācijas iekārtu izveidei ir iespēja saražoto siltumenerģiju nodot centralizētajā siltumapgādes tīklā. Lai nodrošinātu lietderīgu siltumenerģijas izmantošanu, ir nepieciešami šādi nosacījumi: 1) iekārta izvietojama pilsētā, kur ir pietiekami liels siltumenerģijas patēriņš, t.sk. vasaras mēnešos, kad tiek veikta tikai siltā ūdens sagatavošana un 2) siltumapgādes sistēmai ir jābūt centralizētai, t.i. vairumam patērētāju ir jāatrodas vienotā tīklā, nevis autonomas katlumājas ar tīkliem individuālu pilsētas mikrorajonu siltumapgādei. Ņemot vērā iepriekš minēto, Rīgas pilsētā vai tiešā tās tuvumā (ar iespēju nodrošināt pieslēgumu Rīgas pilsētas centralizētajam siltumapgādes tīklam) rekomendējams izbūvēt 110 tūkst. t/gadā (50 MW) reģenerācijas iekārtu. Vidzemes reģionā reģenerācijas iekārta ar jaudu līdz 20 tūkst. t/gadā (10 MW) izbūvējama Valmieras pilsētā. Latgales reģionā reģenerācijas iekārta ar jaudu līdz 20 tūkst. t/gadā (10 MW) izbūvējama Daugavpils pilsētā. Daugavpils pilsētā reģenerācijas iekārtu izveides projekts tika uzsākts 2018. gadā, tomēr tas tika pārtraukts sabiedrības iebildumu dēļ.

1.7.3. Plānošanas dokumentā, vērtējot izskatītās alternatīvas, ir rekomendēts papildus inerces scenārijā paredzētajai infrastruktūrai veikt trīs jaunu NAIK reģenerācijas iekārtu izbūvi, kas ļaus samazināt apglabāto atkritumu apjomu, nodrošinās atkritumu lietderīgu izmantošanu (ražojot enerģiju), kā arī nodrošinās 2035. gadā noteikto sadzīves atkritumu apglabāšanas limitu ievērošanu. Vienlaicīgi Vides pārskatā Plānā rekomendētā alternatīva par jaunu NAIK reģenerācijas iekārtu izbūvi nav detalizētāk apskatīta, (izņemot norādi 1.3.1.2.7. nodaļā, ka jāizvērtē šādu aktivitāšu īstenošana), nav arī vērtēta iespējamo ietekmju novērtējuma nodaļās, tādējādi arī caur alternatīvu salīdzinājumu netiek pamatots izvēlētais risinājums. Plānošanas dokumenta īstenošanas alternatīvu vērtējums ir neatņemama SIVN sastāvdaļa, kad salīdzinājumu kontekstā ar sasniedzamajiem mērķiem – jāatspoguļo, kā nonākts pie secinājuma, ka Plānā noteikto virsmērķu sasniegšanai nosakāmi tieši konkrētie rīcību virzieni un atbalstāmās darbības (piemēram, atkritumu pārstrādes veicināšana, atkritumu reģenerācija un poligonu infrastruktūras attīstības pasākumi), jo šādi risinājumi nav atspoguļoti Vides pārskatā, salīdzinot un pamatojot lēmumu pieņemšanas procesu. Noteikumu Nr. 157 8.7. punkts paredz, ka Vides pārskatā nepieciešams atspoguļot, kādi plānošanas risinājumi plānojuma izstrādes procesā vērtēti, un, veicot izsvērtu salīdzinājumu, pamatot konkrēto risinājumu (šajā gadījumā – rīcības virzieni un atbalstāmās darbības) izvēli, tādēļ Vides pārskats ir papildināms ar minēto informāciju un atbilstošu izvērtējumu.

2. Esošā vides stāvokļa apraksts, īpaši teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var būtiski ietekmēt, un iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots

2.1. Vides pārskatā izmantota publiski pieejamā informācija, t.sk., izmantojot statistikas datus, tostarp VSIA "Latvijas Vides, Ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (turpmāk – LVĢMC),

dažādu politikas plānošanas dokumentu analītisko daļu, pētījumu rezultātus un citus avotus. Datu analizē izmantotas kvantitatīvās un kvalitatīvās novērtēšanas metodes, ņemot vērā informācijas un datu veidu.

2.2. Vides pārskatā iekļauta informācija par esošo vides stāvokli, analizējot datus par esošo vides stāvokli teritorijās, kuras plānošanas dokumenta īstenošana var būtiski ietekmēt, iekļaujot būtiskāko ar izvērtējamo plānošanas dokumentu saistīto vides problēmu aprakstu.

2.3. Rezumējoši, – galvenajos ietekmes aspektos – Vides pārskatā secināts, ka:

2.3.1. Kā viena no problēmām, kas saistīta ar ūdeņu piesārņojumu, ir plastmasas atkritumu ieplūde Baltijas jūrā, ko galvenokārt veido plastmasas un iepakojuma materiālu atliekas, kas rodas iekšzemē. Tāpēc plānotie izlietotā iepakojuma rašanās novēršanas pasākumi attiecībā uz vienreiz lietojamiem plastmasas izstrādājumiem, izlietotā iepakojuma dalītas atkritumu vākšanas turpmāku straujāku attīstīšanu, platformas labai piekrastes sakopšanas praksei izveidi – samazinās plastmasas iepakojuma apjomus Baltijas jūrā.

2.3.2. Lai atkritumu poligoni nepiesārņotu virszemes un pazemes ūdeņus, ir noteiktas prasības atkritumu poligonu ierīkošanai, apsaimniekošanai, kā arī šo poligonu slēgšanai un rekultivācijai, kā arī ir paredzēta virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojuma monitoringa sistēma.⁷ Plāna projekta darbības laikā ir paredzēta atkritumu apsaimniekošanas reģionu optimizācija, kā rezultātā plānots, ka atkritumi tiks apglabāti piecos atkritumu poligonos, pārējos poligonos diferencējot veicamo atkritumu apsaimniekošanas darbību klāstu. Plāna īstenošanas rezultātā plānots, ka palielināsies pārstrādājamo un reģenerējamo atkritumu daudzums, kas samazinās apglabājamo atkritumu daudzumu poligonos, tādā veidā samazinot piesārņojuma risku virszemes un pazemes ūdeņiem.

2.3.3. Attiecībā uz Plāna projekta darbības laikā uzsāktām jaunām atkritumu apsaimniekošanas darbībām, kurām tiks izdotas piesārņojošās atļaujas – tās radīs papildus piesārņojumu, bet to darbības laikā tiks ievērotas normatīvajos aktos minētās robežvērtības un mērķlielumi.⁸ Paredzēts, ka Plāna projekta darbības laikā ievērojami palielināsies pārstrādāto un reģenerēto bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzums, attiecīgi samazinot poligonos apglabājamo daudzumu. Tā rezultātā samazināsies arī smaku emisijas.

2.3.4. Izveidojot jaunu atkritumu dalītas vākšanas punktus, kā arī ņemot vērā atkritumu apsaimniekošanas reģionu optimizāciju, iespējams trokšņa līmeņa paaugstinājums intensīvākās transporta kustības dēļ.

2.3.5. Ņemot vērā tādas plānotas rīcības kā nepiegružošanas politikas nacionālajos parkos un īpaši aizsargājamās dabas teritorijās veicināšana, dzērienu depozieta sistēmas ieviešana, izlietotā iepakojuma dalītās atkritumu vākšanas turpmāka straujāka attīstīšana u.c. Plāna projektā paredzēto atkritumu novēršanas un atkritumu apsaimniekošanas sistēmas pilnveidošanas pasākumu īstenošanas rezultātā samazināsies dabā izmestā plastmasas un stikla iepakojuma daudzums, tādējādi līdz minimumam tiks samazināti apdraudējumi zemes resursiem, zemes dzīlēm, augsnei un īpaši aizsargājamām dabas teritorijām.

2.3.6. Ainavu ekoloģiskā plānošana ir vērsta uz dzīvotspējīgu sugu populāciju saglabāšanu ilgtermiņā, kas ir daudz sarežģītāks uzdevums nekā sugu un biotopu aizsardzība

⁷ Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumi Nr. 1032 "Atkritumu poligonu ierīkošanas, atkritumu poligonu un izgāztuvju apsaimniekošanas, slēgšanas un rekultivācijas noteikumi".

⁸ Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumi Nr. 614 "Kopējo gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas un uzskaites noteikumi".

īstermiņā. Tradicionālās ainavas saglabāšanas jautājums pašlaik tiek regulēts ar ietekmes uz vidi novērtējuma mehānisma palīdzību, tomēr pašlaik spēkā esošie normatīvie akti neizslēdz iespēju vietējā mērogā “*upurēt*” ainavu saimnieciskās attīstības dēļ. Vienlaicīgi visām normatīvo aktu prasībām atbilstoša atkritumu apsaimniekošana, depozīta sistēmas ieviešana dzērienu iepakojumam un personu atbildības palielināšana par savu darbību vai bezdarbību ļaus efektīvāk risināt atkritumu apsaimniekošanas jautājumus un pēc iespējas samazināt atkritumu negatīvo ietekmi uz ainavu.

- 2.3.7. Kā viens no siltumnīcefektu gāzes (turpmāk – SEG) emisijas avotiem ir atkritumu apsaimniekošana. Saskaņā ar 2020. gadā iesniegtās SEG inventarizācijas kopsavilkumu⁹ SEG emisijas no atkritumu apsaimniekošanas veidoja 4,7% no kopējām SEG emisijām, neskaitot Zemes izmantošanu, zemes izmantošanas maiņu un mežsaimniecību. Ja lielākais īpatsvars (56%) no kopējām SEG emisijām atkritumu apsaimniekošanas sektorā deviņdesmito gadu sākumā bija SEG emisijas no notekūdeņu attīrīšanas un novadīšanas, tad pēdējos gados būtiskāko ieguldījumu SEG emisijās rada atkritumu apglabāšana. Plāna projekta darbības laikā paredzēti pasākumi, kas vērsti uz atkritumu rašanos novēršanu, kā arī uz bioloģiski noārdāmo atkritumu poligonā apglabāšanas apjoma samazinājumu. Tādējādi tiks samazināts SEG apjoms atkritumu apglabāšanā, savukārt SEG apjoms palielināsies atkritumu sadedzināšanas procesos.
- 2.3.8. Ar Plāna īstenošanu tiek paredzēts izveidot piecu atkritumu apsaimniekošanas reģionu (turpmāk – AAR) modeli, paredzot poligonu specializāciju: 1) apvienojoties Dienvidlatgales AAR, Austrumlatgales AAR un daļai no Vidusdaugavas AAR, tiek izveidots Latgales AAR; 2) apvienojoties Ziemeļvidzemes, Malienas AAR, daļai no Vidusdaugavas AAR un daļai no Pierīgas AAR, tiek izveidots Vidzemes AAR; 3) Pierīgas AAR apvienojoties ar Zemgales AAR, tiek izveidots Viduslatvijas AAR; 4) Piejūras AAR apvienojoties ar daļu no Ventspils AAR, tiek izveidots Ziemeļkurzemes AAR un 5) Liepājas AAR apvienojoties ar daļu no Ventspils AAR, tiek izveidots Dienvidkurzemes AAR. Dažādos poligonos tiek nodrošināts atšķirīgs atkritumu apsaimniekošanas funkciju klāsts. Poligonos, kur netiek veikta atkritumu apglabāšana un pārstrāde, tiek nogādāti tikai tādi atkritumi, kuru sagatavošanu reģenerācijai un pārstrādei attiecīgajā poligonā ir pieejama atbilstoša infrastruktūra. Pārējie savāktie atkritumi, izmantojot poligonu kā pārkraušanas staciju vai tieši no savākšanas vietas, tiek nogādāti uz piemērotu apstrādes vai pārstrādes vietu. Līdzšinējo funkciju optimizācijai un jaunu atkritumu apsaimniekošanas darbību ieviešanai citu aktivitāšu starpā ir nepieciešama arī sekojošu aktivitāšu īstenošana: 1) jaunu atkritumu šūnu izbūve poligonā “*Getliņi*” un “*Ķīvītes*”, pietiekamu atkritumu apglabāšanas jaudu nodrošināšanai, 2) esošo šūnu rekultivācija – atkritumu šūnu, kuras pārskata periodā līdz 2035. gadam tiek piepildītas, slēgšana un rekultivācija – poligonā “*Getliņi*” un “*Ķīvītes*” un 3) esošo šūnu konservācija – neaizpildīto, bet turpmāk neizmantoto atkritumu apglabāšanas šūnu konservācija poligonos “*Križevņiki*”, “*Kaudzītes*”, “*Dziļā vāda*”, “*Brakšķi*” un “*Pentuļi*”. Atkritumu apsaimniekošanas reģionos, kur pārskata periodā saskaņā ar aprēķiniem atkritumu apglabāšanas jaudas būs nepietiekamas, paredzēta jaunu atkritumu apglabāšanas krātuvju izbūve.
- 2.3.9. Vides pārskatā atzīmēts: “*Ja Plāna projektā paredzētie pasākumi netiek realizēti, netiks samazināts radīto un apglabāto atkritumu apjoms, atkritumi netiks izmantoti kā resursi vai otrreizējie materiāli.*”

⁹ 2020. gadā iesniegtās siltumnīcefekta gāzu inventarizācijas (1990.-2018. gads) kopsavilkums, pieejams: <https://www.meteo.lv/lapas/sagatavotie-un-iesniegtie-zinojumi?&id=1153&nid=393>

- 2.4. Saistībā ar Vides stāvokļa novērtējumu un no tā izrietošiem vides problēmu jautājumiem Birojs sniedz savu viedokli:
- 2.4.1. Novērtējis sniegto informāciju, Birojs secina, ka Vides pārskatā (3. nodaļa) ir iekļauta informācija par vides stāvokļa elementiem, kurus atkritumu apsaimniekošana nedrīkst negatīvi ietekmēt. Informācija sniegta kontekstā ar plānošanas dokumentā noteiktajiem rīcības virzieniem un to īstenošanas risinājumiem (tik tālu, cik tas iespējams, ņemot vērā paša plānošanas dokumenta detalizācijas pakāpi).
- 2.4.2. Secināms, ka no esošā vides stāvokļa novērtējuma izriet arī ar esošā vides stāvokļa dažādiem aspektiem iespējamās vides problēmas, kas Vides pārskatā nav pietiekoši aktualizētas un izvērtētas. Piemēram, Plāna projekta darbības laikā ir paredzēta atkritumu apsaimniekošanas reģionu optimizācija un atkritumu apsaimniekošanas reģionos, kur pārskata periodā saskaņā ar aprēķiniem atkritumu apglabāšanas jaudas būs nepietiekamas, paredzēta jaunu atkritumu apglabāšanas krātuvju izbūve, kā rezultātā palielināsies slodze uz poligoniem, kur tiks veikta atkritumu apglabāšana. Vides pārskatā arī atzīmēts, ka ir nepieciešama jaunu atkritumu šūnu izbūve un esošo šūnu rekultivācija poligonā “*Getliņi*” un “*Ķīvētes*”, kā arī esošo šūnu un turpmāk neizmantoto atkritumu apglabāšanas šūnu konservācija poligonos “*Križevņiki*”, “*Kaudzītes*”, “*Dziļā vāda*”, “*Brakšķi*” un “*Pentuļi*”. Biroja ieskatā būtu vismaz lietderīgi sniegt esošās situācijas apkopojošu novērtējumu tajos atkritumu poligonos, kur nepietiekošās atkritumu apglabāšanas jaudas dēļ būtu jāveic jaunu krātuvju izbūvi, kā arī vides stāvokļa novērtējumu atbilstošajos poligonos, kur plānojama atkritumu apglabāšanas šūnu konservācija, jo esošā informācija ir ļoti konspektīva un vietām atsevišķos aspektos nesaskanīga, t.sk. 1.3.12.8. nodaļas pēdējā rindkopā un 1.3.1.2.9. nodaļas trešajā rindkopā.
- 2.4.3. Lai arī Vides pārskatā sniegta atsauce uz normatīvo aktu¹⁰ prasībām atkritumu poligonu ierīkošanai, apsaimniekošanai, kā arī ir paredzēta virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojuma monitoringa sistēma, tomēr Vides pārskatā nav izmantoti šādi monitoringa rezultāti, lai spriestu par esošo vides stāvokli vismaz tajos poligonos, kur iespējamā atkritumu apglabāšanas jauda jau Plāna realizācijas periodā tiek rēķināta kā nepietiekoša un paredzēta jaunu krātuvju izbūve.
- 2.4.4. No plānošanas dokumenta secināms, ka tā īstenošanas rezultātā paredzēta pārstrādājamo un reģenerējamo atkritumu daudzuma palielināšanās, tādējādi plānošanas dokumentā ir rekomendēts papildus paredzētajai infrastruktūrai veikt trīs jaunu NAIK reģenerācijas iekārtu izbūvi Rīgā, Valmierā un Daugavpilī. Šādā kontekstā Vides pārskata 1. nodaļā *Plānošanas dokumenta galvenie mērķi un īss satura izklāsts, saistība ar citiem plānošanas dokumentiem* (14. lpp) sniegta informācija: “*atkritumu reģenerācijai, sadedzinot atkritumus ar enerģijas ieguvī reģenerācijai ar atkritumu sadedzināšanas metodi ir būtiski riski: Direktīvas 2008/98/EK ietvaros noteiktajā atkritumu apsaimniekošanas veidu hierarhijā enerģijas ieguvī ar atkritumu sadedzināšanas metodi iedalīta vienā no pēdējām prioritātes pakāpēm, raugoties no ilgtspējīgās attīstības skatījuma, jo tā rada ievērojamas gaisu piesārņojošo vielu emisijas, kā arī ir atkarīga no atkritumiem kā izejvielām, tādējādi atstājot potenciāli negatīvu ietekmi uz citām atkritumu apsaimniekošanas metodēm.*” Tāpat Birojs konstatē, ka Vides pārskata 1. nodaļā (15. lpp) norādīts: “*Realizējot Plāna projektu, tiks radītas emisijas gaisā no sadedzināšanas procesiem (ievērojot normatīvajos aktos minētās robežvērtības un mērķlielumus): NOx emisijas – ap 340 t/gadā, SO₂ emisijas – ap 85 t/gadā, PM_{2,5}*

¹⁰ Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumos Nr. 1032 “*Atkritumu poligonu ierīkošanas, atkritumu poligonu un izgāztuvju apsaimniekošanas, slēgšanas un rekultivācijas noteikumi*”.

emisijas – ap 15 t/gadā. Visām plānotām atkritumu reģenerācijas ar enerģijas atguvi iekārtām, strādājot ar pilno slodzi, gadā varētu veidoties ~ 300 000 tonnas oglekļa dioksīda emisiju”. No sniegtās informācijas var secināt, ka, sadedzinot atkritumus, tieša ietekme uz vidi ir saistīta ar gaisa piesārņojumu, līdz ar to šāds vides kvalitāti ietekmējošs faktors Vides pārskatā būtu jāizskata, vismaz orientējoši novērtējot situāciju, kā arī, ja šāda darbība netiktu veikta vai tiktu izvēlēts cits risinājums. Tomēr Vides pārskatā esošā vides stāvokļa aprakstā un, kas vēl būtiskāk, plānošanas dokumenta ietekmju analīzes daļā, saistībā ar atkritumu apsaimniekošanu un konkrētā plānošanas dokumenta iespējamo devumu tajā, skaitļos argumentēts vismaz salīdzinošs pieejamo datu vērtējums attiecībā uz atkritumu sektora radīto ietekmi uz gaisa kvalitāti izpaliek. Vides pārskatā sniegta tikai vispārēja informācija par esošajām gaisu piesārņojošo vielu emisijām Latvijā kopumā, bet par Plānošanas dokumentā ietvertajiem pasākumiem 33. lpp. skaidrots: “...nav plānots, ka atkritumu reģenerācijas ar enerģijas atguvi iekārtu izmantošanas rezultātā radušās emisijas neļaus sasniegt emisiju samazināšanas mērķos minētos^[1] procentuālos samazinājumus”, savukārt 39. lpp. norādīts citādi: “...atkritumu reģenerācija ar enerģijas atguvi (sadedzinot no atkritumiem iegūto kurināmo) ietekmēs Latvijas antropogēno gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas mērķus”. Pat ja šie apjomi nebūtu paši nozīmīgākie kopējā piesārņojuma apjomā, vismaz salīdzinošu vērtējumu gaisa piesārņojuma un arī klimata aspektā būtu pamatoti sniegt, cita starpā novēršot savstarpēji neviennozīmīgos/pārprotamos apgalvojumus. Tādējādi secināms, ka Vides pārskatā iztrūkst salīdzinoša informācija par iespējamām izmaiņām gaisa piesārņojuma aspektā attiecībā uz plānotajām izmaiņām turpmākajā atkritumu apsaimniekošanā un attiecīgajiem risinājumiem to mazināšanai, jo turpmākajās sadaļās kā risinājumi ietekmes uz vidi mazināšanai norādītas tikai normatīvo aktu prasības. Biroja ieskatā Vides pārskata esošās vides situācijas aprakstā par gaisa piesārņojumu būtu lietderīgi sniegt pieejamos datus vismaz eksperta novērtējuma apjomā ar attiecīgu analīzi par esošo situāciju atkritumu apsaimniekošanas jomā, kā arī turpmākajās Vides pārskata sadaļās, kur tiek raksturots vides stāvoklis teritorijās, kuras plānošanas dokuments var būtiski ietekmēt, par - iespējamām izmaiņām Plāna īstenošanas rezultātā, sniedzot arī (ja un kur nepieciešams) atbilstošus risinājumus ietekmes mazināšanai.

- 2.4.5. Vides pārskatā (5.nodaļa), norādot ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas, sniegta informācija “*vēl pilnībā nav rekultivētas visas slēgtās izgāztuves, notiek piegrižošana, atkritumu apglabāšanai ir negatīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību*”. Līdz ar to šāda informācija par nerekultivētajām sadzīves atkritumu izgāztuvēm būtu jāatspoguļo esošajā vides stāvokļa aprakstā, norādot konkrētās vietas ar esošās situāciju izvērtējumu vai vismaz apkopojošu informāciju un atbilstošus risinājumus vides stāvokļa uzlabošanai turpmākajās Vides pārskata sadaļās.

3. Ar plānošanas dokumentu saistītās vides problēmas

- 3.1. Atkritumu apsaimniekošana Vides pārskatā tiek raksturota ar vislielāko ietekmi uz vidi situācijā, ja netiek savākti vai tiek nepilnīgi savākti atkritumi, kā arī tad, ja nav pareizi izvēlētas atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras objektu atrašanās vietas, nav nodrošināta minēto objektu projektēšana, būvniecība un ekspluatācija atbilstoši normatīvo aktu un attiecīgo objektu darbībai izsniegto atļauju prasībām.

^[1] Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra not. Nr. 614 „Kopējo gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas un uzskaites noteikumi” 1.pielikuma 2.tabulā minētos emisiju samazināšanas mērķus.

- 3.2. Vides pārskatā vērtētas ar atkritumu apsaimniekošanas darbību saistītās **vīdes problēmas** un to ietekmes būtiskums attiecībā uz troksni, smakām, dabu, augu un dzīvnieku valsti, augsni, klimatu, ūdeņu un gaisa kvalitāti:
- 3.2.1. Kā būtiskākā ietekme tiek norādīta ietekme no atkritumu apsaimniekošanas poligoniem, īpaši to ietekme uz klimatu ir vērtēta kā negatīva, bet pārējos vīdes aspektos – ietekmi var kontrolēt, bet var būt problēmas, ja poligonu projektēšana, būvniecība vai ekspluatācija neatbilst normatīvo aktu prasībām;
 - 3.2.2. Līdzīgi tiek vērtēta ietekme no atkritumu sadedzināšanas, kur vairumā vīdes aspektos ietekmi var kontrolēt, bet var būt problēmas, ja atkritumu sadedzināšanas iekārtu projektēšana, būvniecība vai ekspluatācija neatbilst normatīvo aktu prasībām. Vienlaicīgi Vīdes pārskatā atzīmēts, ka atkritumu reģenerācija ar enerģijas atguvi (sadedzinot no atkritumiem iegūto kurināmo) ietekmēs gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas mērķus.¹¹ Lai samazinātu šo ietekmi – tiks izmantotas atbilstošas atkritumu sadedzināšanas un dūmgāzu attīrīšanas metodes;
 - 3.2.3. Tāpat ar atkritumu apsaimniekošanu var būt problēmas ar smakām un gaisa kvalitātes nodrošināšanu, ja atkritumu kompostēšana, bioloģiskās apstrādes un atkritumu pārkraušanas stacijas projektēšana, būvniecība vai ekspluatācija neatbilst normatīvo aktu prasībām.
- 3.3. Izvērtējot Plāna projektā plānoto pasākumu iespējamo ietekmi uz ūdens un gaisa kvalitāti, klimatu, augsni, bioloģisko daudzveidību, cilvēku veselību, Vīdes pārskatā ir secināts:
- 3.3.1. Īstenojot atkritumu rašanās novēršanas pasākumus, nav prognozējama negatīva ietekme uz vīdi, tā kā tiek veikti pasākumi, kas novērš atkritumu rašanos vai samazina radīto atkritumu daudzumu un bīstamību. Vienlaicīgi ar plānoto atsevišķu vienreizlietojamo plastmasas izstrādājumu aizliegumu tirdzniecībā, pasākumu ietekme uz ūdens vērtēta kā pozitīva.
 - 3.3.2. Atkritumu dalītās savākšanas pasākumiem pārsvarā ir pozitīva ietekme uz visiem vīdes aspektiem. Dalīti savāktu atkritumu pārveidājumiem varētu būt negatīva ietekme uz gaisa kvalitāti, jo pieaug pārveidājumu intensitāte.
 - 3.3.3. Diferencēta ietekme tiek vērtēta atkritumu reģenerācijas un pārstrādes pasākumiem. Piemēram, atkritumu reģenerācijas iekārtām, kurās tiek sadedzināts no atkritumiem iegūtais kurināmais, attiecībā uz gaisu, klimatu un cilvēku dzīvību un veselību var būt pozitīva vai negatīva ietekme, bet atkritumu reģenerācijas un pārstrādes pasākumiem var būt neitrāla vai negatīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību atkarībā no atkritumu reģenerācijas un pārstrādes iekārtu izvietojuma.
 - 3.3.4. Tā kā atkritumu apglabāšanas poligoni ir ierīkoti un apsaimniekoti atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nav paredzams, ka atkritumu poligoniem būs negatīva ietekme uz ūdens vai augsnes stāvokli. Tā kā poligonos apglabātie atkritumi tiek regulāri pārsegti un poligonos tiek nodrošinātas poligonu gāzes savākšanas un sadedzināšanas iekārtas, var prognozēt, ka minētajiem pasākumiem būs pozitīva ietekme uz klimata un SEG aspektiem. Bet, ņemot vērā paredzēto poligonu infrastruktūras pilnveidošanu, var rasties negatīva ietekme uz gaisu un klimatu. Tā kā vēl pilnībā nav rekultivētas visas slēgtās izgāztuves, notiek piegružošana, atkritumu apglabāšanai ir negatīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību.
- 3.4. Novērtējis sniegto informāciju, Birojs secina, ka Vīdes pārskatā (7. nodaļa) ir vērtētas plānošanas dokumentā izvirzīto rīcības virzienu un plānoto darbību iespējamās ietekmes

¹¹ Ministru kabineta 2018. gada 2. oktobra noteikumi Nr. 614 “Kopējo gaisu piesārņojošo vielu emisiju samazināšanas un uzskaites noteikumi”.

uz vidi, kā arī ir uzskaitītas ar plānošanas dokumenta īstenošanu iespējamās ietekmes uz dažādiem vides aspektiem (kā būtiskāko norādot ietekmi uz ūdeņu un gaisa kvalitāti, klimatu, augsni, bioloģisko daudzveidību un cilvēku veselību), atzīmējot, ka plānošanas dokumentā iestrādātie rīcības virzieni un plānotās darbības ir vērstas uz pasākumiem, lai nodrošinātu Plānā izvirzīto mērķu izpildi. Tādējādi SIVN ietvaros vērtētās Plāna rīcības virzienos plānotās darbības, galvenokārt, novērtētas ar iespējami pozitīvu ietekmi un nebūtisku ietekmi, vai arī vienlaicīgi nosakot kā pozitīvu un negatīvu. Piemēram, attiecībā uz atkritumu reģenerāciju un pārstrādi, norādot, ka atkritumu reģenerācijas iekārtām, kurās tiek sadedzināts no atkritumiem iegūtais kurināmais, attiecībā uz gaisu, klimatu un cilvēku dzīvību un veselību var būt arī pozitīva ietekme, Birojs vērtē piesardzīgi un uzskata, ka šādam vērtējumam nav sniegts argumentēts pamatojums. Savukārt attiecībā uz nerekultivētajām sadzīves atkritumu izgāztuvēm, Birojs savu viedokli jau izteicis šā atzinuma 2.4.5. punktā.

4. Risinājumi iespējamās ietekmes uz vidi samazināšanai

4.1. Izstrādātājās vērtējumā Plānošanas dokumenta un tā iespējamo alternatīvu īstenošanas būtiskās ietekmes mazināšanai ir iespējams piemērot vairākus risinājumus:

- 4.1.1. Ievērot normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras objektu izvietojumam. Normatīvajos aktos¹² ir noteikta poligona vietas izvēle un aizliegumi attiecībā uz to, tostarp ierobežojumi atkritumu poligonu izvietojumam, kuri ar savu darbību var radīt ilglaicīgas sekas videi. Normatīvajos aktos noteikto prasību piemērošana var ievērojami samazināt atkritumu poligona radīto ietekmi uz dažādiem vides aspektiem, it īpaši uz virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti, gaisa piesārņojumu, troksni un smakām.
- 4.1.2. Izstrādājot teritorijas plānojumus, paredzēt tajos iespēju izvietot atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras objektus atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām¹³. Teritorijas plānojumu izstrādes procesā cita starpā tiek izvērtētas teritorijas, kas paredzētas atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras objektu izvietojumam.
- 4.1.3. Veikt atkritumu apsaimniekošanas objektu būvniecību un aprīkošanu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Normatīvajos aktos¹⁴ izvirzītas prasības atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām, tostarp attiecībā uz nepieciešamo nodrošinājumu sadzīves atkritumu dalītās savākšanas punktos, šķiroto atkritumu savākšanas laukumos, atkritumu šķirošanas un pārkraušanas stacijās, būvniecības un būvju nojaukšanas atkritumu savākšanas laukumos, metāllūžņu noliktavās, bioloģiski noārdāmo atkritumu kompostēšanas laukumos un zaļo un dārzu atkritumu kompostēšanas vietās. Tāpat normatīvajos aktos noteiktas prasības nolietoto transportlīdzekļu uzglabāšanai un apstrādei¹⁵, elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu apsaimniekošanai¹⁶, atsevišķu veidu bīstamo atkritumu

¹² Ministru kabineta 2011. gada 27.decembra noteikumi Nr. 1032 "Atkritumu poligonu ierīkošanas, atkritumu poligonu un izgāztuvju apsaimniekošanas, slēgšanas un rekultivācijas noteikumi".

¹³ Ministru kabineta 2014. gada 14. oktobra noteikumi Nr. 628 "Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem".

¹⁴ Ministru kabineta 2016. gada 13.decembra noteikumi Nr. 788 "Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām".

¹⁵ Ministru kabineta 2011.gada 22.februāra noteikumi Nr. 135 "Noteikumi par nolietotu transportlīdzekļu pārstrādi un apstrādes uzņēmumiem noteiktajām vides prasībām".

¹⁶ Ministru kabineta 2014. gada 08. jūlija noteikumi Nr. 388 "Elektrisko un elektronisko iekārtu kategorijas un marķēšanas prasības un šo iekārtu atkritumu apsaimniekošanas prasības un kārtība".

apsaimniekošanai¹⁷ un atkritumu sadedzināšanai un atkritumu sadedzināšanas iekārtu darbībai¹⁸.

- 4.1.4. Nodrošināt, ka atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras objektu darbībai tiek saņemtas normatīvajos aktos noteiktās atļaujas¹⁹ un atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras objektu darbība notiek atbilstoši normatīvajiem aktiem un to darbībai izsniegtajām atļaujām.
 - 4.1.5. Finanšu nodrošinājuma izmantošana. Atbilstoši Atkritumu apsaimniekošanas likumam kopš 2018. gada 1. jūlija atkritumu apsaimniekotājs atļaujas saņemšanai atkritumu pārvaldīšanai, atkritumu uzglabāšanai, kā arī pārstrādei un reģenerācijai iesniedz Valsts vides dienestā finanšu nodrošinājumu.
 - 4.1.6. Sodu par vides aizsardzības normatīvo aktu pārkāpumiem piemērošana tiem, kas pārkāpj normatīvajos aktos atkritumu apsaimniekošanas jomā noteiktās prasības. Latvijas normatīvajos aktos ir noteiktas sankcijas par atkritumu apsaimniekošanu, pārkāpjot normatīvajos aktos noteiktās prasības.
- 4.2. Birojs secina, ka, ņemot vērā to, ka plānošanas dokumentam ir noteikti rīcības virzieni un plānotie pasākumi mērķu sasniegšanai, bet plānošanas dokumentā netiek noteiktas konkrētas atkritumu apsaimniekošanas tehnoloģijas un atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūru izvietojums ar teritoriālu piesaisti ir tikai orientējošs, tad līdz ar to Vides pārskatā ir iestrādāti vispārēji risinājumi plānošanas dokumenta īstenošanas ietekmes mazināšanai, galvenokārt - norādot uz normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu. Lai arī kopumā risinājumi un jomas, kur tādi nepieciešami, identificētas pamatoti, tomēr esošās situācijas kontekstā Izstrādātāja jau vērsusi uzmanību tam, ka ne visās jomās ietekmi uz vidi iespējams risināt tikai atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Piemēram, ainavas saglabāšana no ekoloģiskā viedokļa ir vērsta uz dzīvotspējīgu sugu populāciju saglabāšanu ilgtermiņā, kas ir daudz sarežģītāks uzdevums nekā sugu un biotopu aizsardzība īstermiņā, savukārt saimnieciskās attīstības dēļ tradicionālās ainavas saglabāšanā spēkā esošie normatīvie akti neizslēdz iespēju vietējā mērogā “veikt” ainavā izmaiņas. Tāpat Birojs konstatē, ka plānošanas dokumentā vairākas paredzētās darbības atkarībā no konkrēto objektu izvietojuma un izvēlētajiem parametriem var būt potenciāls priekšnoteikums būtiskai ietekmei uz vidi, kā arī tie var būt arī objekti (tas atbilstoši Vides pārskata sniegtajai informācijai arī tiek konstatēti), kuriem atbilstoši Novērtējuma likumā noteiktajam jāveic ietekmes uz vidi procedūra, lai izvērtētu konkrētos projektus detalizēti.

5. Plānošanas dokumenta iespējamās būtiskās pārrobežu ietekmes izvērtējums

Atbilstoši Vides pārskatā norādītajam: “kā nelabvēlīgu pārrobežu ietekmi var uzskatīt pārrobežu gaisa piesārņojumu. Pārrobežu gaisa piesārņojums attiecībā uz galvenajām piesārņojošām vielām – sēra oksīdiem, slāpekļa oksīdiem, ozonu un daļiņām – ir analizēts ziņojumā *EMEP Status Report 1/2016 ziņojumā*²⁰ un *Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plānā 2020. – 2030. gadam*²¹ ir sniegti galvenie secinājumi, pamatojoties uz tiem”. Lai arī no Plāna un Vides pārskata neizriet, ka Latvijas pierobežā būtu plānota jaunu lielu sadedzināšanas iekārtu vai citu nozīmīgu piesārņojumu radošu objektu izbūve, tomēr Biroja vērtējumā šajā sadaļā būtu papildus jāfokussējas un jāsniedz vismaz ekspertu vērtējums par

¹⁷ Ministru kabineta 2011. gada 21. jūnija noteikumi Nr. 485 “Atsevišķu veidu bīstamo atkritumu apsaimniekošanas kārtība”.

¹⁸ Ministru kabineta 2011. gada 24. maija noteikumos Nr. 401 “Prasības atkritumu sadedzināšanai un atkritumu sadedzināšanas iekārtu darbībai”.

¹⁹ Ministru kabineta 2010. gada 30. novembra not. Nr. 1082 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošās darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai”.

²⁰ Pieejams: http://emep.int/publ/reports/2016/Country_Reports/report_LV.pdf 76 VARAM,

²¹ Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāns 2020. - 2030. gadam, pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40473903>

konkrētā plānošanas dokumenta iespējamo pārrobežu ietekmi, kas faktiski nav novērtēta atbilstoši plānotajiem risinājumiem.

6. Iespējamie kompensēšanas pasākumi

Saskaņā ar likuma “*Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām*” 43. panta nosacījumiem kompensēšanas pasākumi ir jānosaka, ja plānošanas dokuments ietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (*Natura 2000*) ekoloģiskās funkcijas, integritāti un ir pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem.

Vides pārskatā atzīmēts: “*ieviešot jaunas atkritumu apsaimniekošanas darbības, katrs gadījums tiks izskatīts atbilstoši normatīvo aktu prasībām un pēc nepieciešamības tiks lemts par kompensēšanas pasākumiem*”. Biroja vērtējumā šāds apgalvojums nav nepareizs, tomēr pašreizējā informācija neliecina par argumentētu nepieciešamību izvēlēties risinājumus, kas varētu prasīt kompensējošu pasākumu realizāciju, t.sk. ņemot vērā, ka šajā sadaļā iepriekš īsi aprakstīti nepieciešamie pasākumi poligonos, kur neviens no tiem neatrodas Natura 2000 tiešā tuvumā, bet, izvēloties jaunas vietas atkritumu apsaimniekošanas objektiem pilsētā vai to tuvumā, būtu pamatoti neizvēlēties vietu, kam var būt tik nozīmīga ietekme uz dabas vērtībām, lai tā prasītu kompensēšanas pasākumus.

7. Paredzētie pasākumi monitoringa nodrošināšanai

Vides pārskatā sniegta informācija par vides monitoringu nodrošināšanas kārtību, norādot monitoringa pasākumus un atbildīgās institūcijas monitoringu programmu izstrādē, tostarp Atkritumu apsaimniekošanas iekārtu darbības monitoringam. Vides pārskatā atzīmēts: “*lai veiktu Atkritumu rašanās novēršanas programmas ieviešanas uzraudzību un novērtētu atkritumu rašanās novēršanas pasākumu īstenošanas efektivitāti, ir noteikti atkritumu rašanās novēršanas kvantitatīvie indikatori (kvalitatīvie vai kvantitatīvie rādītāji un mērķrādītāji)*”. Atkritumu rašanās novēršanas pasākumu efektivitātes novērtēšanai ir noteikti šādi kvalitatīvie indikatori (1.2. tabula 25. lpp.): 1) sadzīvē radītais atkritumu daudzums (kg/iedzīvot. gadā), 2) kopējais radītais sadzīves atkritumu daudzums (t/gadā), 3) kopējais radītais bīstamo atkritumu daudzums (t/gadā), 4) kopējais pārstrādātais sadzīves atkritumu apjoms (% no gadā radītā apjoma), 5) kopējais pārstrādātais bīstamo atkritumu apjoms (% no gadā radītā apjoma) – šeit atzīmējams, ka Vides pārskatā jānovērš acīmredzama tehniska kļūda 4. kolonnā, 6) kopējais pārstrādātais ražošanas atkritumu apjoms (% no gadā radītā apjoma), 7) kopējais apglabāto sadzīves atkritumu daudzums (% no gadā radītā apjoma), 8) kopējais apglabāto ražošanas atkritumu apjoms (% no gadā radītā apjoma) un 9) kopējais apglabāto bīstamo atkritumu apjoms. Sasniedzamie rezultāti atsevišķiem atkritumu veidiem un atkritumu plūsmām ir sniegti arī šajā atzinumā (skat. 1.3. punktā).

II Vides pārskata sabiedriskā apspriešana

Atbilstoši Noteikumu Nr. 157 noteiktajām prasībām paziņojums par sabiedrisko apspriešanu plānošanas dokumentam un tā Vides pārskatam tika publicēts 2020. gada 15. oktobrī Latvijas Republikas oficiālajā izdevumā “*Latvijas Vēstnesis*”, nosūtīts Birojam ieviešanai tīmekļa vietnē, kā arī publicēts Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un SIA “*Geo Consultants*” tīmekļa vietnē: www.geoconsultants.lv, paredzot sabiedrisko apspriešanu plānošanas dokumentam 40 dienas un vides pārskatam – 30 dienas. Sabiedriskās apspriešanas sanāksme notika no 2020. gada 28. oktobra līdz 2020. gada 3. novembrim neklātienes formā (attālināti). Videokonference tika organizēta 2020. gada 28. oktobrī. Vides pārskata un plānošanas dokumentu projekti, kā arī video prezentācija tika publicēti Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas tīmekļa vietnē. Videokonferencē bija iespējams piedalīties, izmantojot Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas tīmekļa vietnē: <http://www.varam.gov.lv/> publicēto saiti.

Vides pārskata projekts komentāru un priekšlikumu sniegšanai tika nosūtīts Biroja norādītajām institūcijām un organizācijām. Vides pārskatā atzīmēts, ka Vides pārskata projektam tika saņemti vairāki priekšlikumi, kuri tika ņemti vērā. Kopsavilkums par saņemtajiem priekšlikumiem apkopots plānošanas dokumenta 9. pielikumā “*Izziņa par Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021.–2028. gadam projekta sabiedriskās apspriešanas ietvaros saņemtajiem priekšlikumiem*”.

Izvērtētā dokumentācija:

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.–2028. gadam un tā Vides pārskats.

Piemērotās tiesību normas:

1. Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 27. jūnija Direktīva 2001/42/EK “*Par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu*”;
2. Likums “*Par ietekmes uz vidi novērtējumu*”;
3. Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumu Nr. 157 “*Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums*” III, IV, V, VI, VII, VIII daļa.

Biroja viedoklis:

Atbilstoši Novērtējuma likuma 23. pieci *prim* panta 6. un 7. daļas prasībām Birojs konstatē, ka:

1. **Plāna Vides pārskats kopumā atbilst normatīvo aktu prasībām, tajā ietverti secinājumi par vides problēmām un nepieciešamajiem risinājumiem to novēršanai, tomēr tie izstrādāti tādā detalizācijā, kādu pieļauj plānošanas dokumenta detalizācija un veiktā izpēte, savukārt atsevišķi aspekti Vides pārskatā pilnveidojami.**
2. **Detalizētāka un posmsecīgi strukturētāka informācija par būtiskāko risinājumu sasaisti ar esošās situācijas analīzi un nepieciešamību nodrošināt atbilstošu starptautisko saistību izpildi ļautu uzskatāmāk sasaistīt ielānotos risinājumus, to teritoriālo piesaisti un vides aspektus. Pilnveidojot Vides pārskatu un, kur atbilstoši, plānošanas dokumentu, ņemams vērā šajā Biroja atzinumā (1.7.3. punktā, 2.4. punktā ar apakšpunktiem, 3.4. punktā, 5. un 7. punktā) norādītais.**
3. **Lai konstatētu Plāna īstenošanas radīto tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai vismaz vienu reizi plānošanas periodā (2026. gadā) jāizstrādā monitoringa ziņojums un jāiesniedz (arī elektroniskā veidā) Birojā.**

Birojs vērs uzmanību, ka Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai atbilstoši Noteikumu Nr. 157 27. punktā noteiktajam jāsaņem informatīvais ziņojums par to, kā plānošanas dokumentā integrēti vides apsvērumi, kā ņemts vērā Vides pārskats, Biroja atzinums un sabiedriskās apspriešanas rezultāti, jāsniedz izvēlēta risinājuma pamatojums un jānorāda pasākumi ietekmes monitoringam. Atbilstoši Noteikumu Nr. 157 28. un 29. punktā noteiktajam jāsaņem un jāpublicē arī paziņojums par plānošanas dokumenta pieņemšanu.

Direktors

(paraksts*)

A.Lukševics

Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu

Atzinums nosūtīts:

- Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, *E.Adresē*.
- SIA “*Geo Consultants*”, e-pasta adrese: gc@geoconsultants.lv,
kristina.mezapuke@geoconsultants.lv.